

دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران در عرصه های علمی و فرهنگی

ایوب پورقبومی*

چکیده

انقلاب اسلامی ایران دستاوردهای درخشانی را در عرصه های مختلف علمی، فرهنگی، تکنولوژیکی و صنعتی به ثبت رسانده است. این دستاوردها نشأت گرفته از آرمانهای والای انقلاب اسلامی از جمله تاکید بر رشد دانش و تکنولوژی و عدم وابستگی علمی و فرهنگی به دیگران است. در دنیای امروز پشتوانه قدرت کشورها، متفکران و اندیشمندان هستند. هر کشوری که سریعتر به یافته های بنیادین علمی دست یابد و آن را در جهت رشد تکنولوژی به کار گیرد، می تواند زودتر به شاخصهای توسعه برسد. ورود ایران به حیطه علوم انحصاری غرب و شکستن آپارتاید علمی، بومی کردن دانش هسته ای و سایر علوم استراتژیک، ارتقاء سطح علمی کشور، تقویت اعتماد به نفس نخبگان جوان و توسعه فعالیتهای علمی کشور در کنار برخورداری از فرهنگ غنی و مستقل و... از جمله مهمترین دستاوردها در عرصه فرهنگی و علمی و فن آوری می باشند.

کلیدواژه ها

دستاوردهای انقلاب، انرژی هسته ای، بیوتکنولوژیک، آموزش عالی، نانو تکنولوژی، هویت ملی، فرهنگ، ایدئولوژی.

---

* دانشجوی دوره دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی (ghayoomi@gmail.com).

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، این پدیده بی نظیر فکری و اجتماعی قرن بیستم، زمانی به پیروزی رسید که بسیاری از صاحب نظران سیاسی، دوران حیات دین را خاتمه یافته تلقی کرده و در جست و جوی راههای دیگری، برای مقابله با استعمار حاکم بر جهان سوم بودند. با پیروزی انقلاب اسلامی، در ایران تحولات عمیق و بنیادین در عرصه های مختلف از جمله در عرصه های علمی و فرهنگی به وجود آمد. این مقاله در نگاهی اجمالی، مهم ترین دستاوردهای علمی و فرهنگی پس از انقلاب اسلامی ایران را مورد بررسی قرار داده است.

دستاوردهای علمی

بازگشت به دوران شکوفایی تمدن ایرانی - اسلامی، نوآوری و خلاقیت های جوانان و پژوهشگران، موفقیت در عرصه هوا-فضا، ارتقاء رتبه علمی کشور، ارتقاء آموزش عالی، افزایش تعداد باسوادان، افزایش مشارکت زنان، پیشرفت در عرصه نانو تکنولوژی، موفقیت در استفاده از انرژی هسته ای، توسعه در عرصه بیوتکنولوژیک و توسعه دانایی محور از دستاوردهای علمی مهم پس از انقلاب اسلامی بوده که موجب تبدیل شدن ایران به قدرت منطقه ای و بلکه جهانی گردیده اند. در ادامه به توضیح مختصر این موارد پرداخته می شود:

۱- بازگشت به دوران شکوفایی تمدن ایرانی - اسلامی

اروپا تا پیش از رنسانس، به مدت هزار سال در فقر و ضعف و ذلالت قرار داشت؛ دورانی که اروپاییان آن را دوران سیاه قرون وسطی می نامند. در این دوران اروپاییان همواره گرفتار فقر، نظام های ملوک الطوائفی و ارباب و رعیتی بودند. رواج خرافات، تفتیش عقائد، استبداد و دیکتاتوری، همواره با حاکمیت مستبدانه و خفقان آمیز کلیسا که تحریم کننده علم و دانش بود، اروپا را در فقر علمی و فرهنگی، کمبود بهداشت و شیوع انواع بیماری های مسری قرار داده بود. (واعظی، ۱۳۸۶، ص ۴۵) در زمانی که مدعیان غربی تمدن بشری در بربریت و توحش به سر می بردند، تمدن ایرانی - اسلامی در اوج خود قرار داشت و ایرانیان بر فراز قله های علم و دانش و تمدن جهانی بودند. به تدریج در سایه تحولات غرب و گسترش استعمار از یک سو و بی کفایتی حکام و پادشاهان از سوی دیگر، روند انحطاط در جهان اسلام و از جمله ایران آغاز گردید. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و با

توجه به استقلال نظام جمهوری اسلامی، مجدداً میل به بازگشت به دوران شکوفایی تمدن ایرانی - اسلامی نمودار گردید و دانشمندان ایرانی با اتکا به داشته‌های خود به سرعت مسیر پیشرفت و ترقی را در همه عرصه‌ها طی نمودند. نمود این امر در دستیابی دانشمندان ایرانی به علوم جدید از جمله دانش هسته‌ای، سلولهای بنیادی، نانوتکنولوژی، تکنولوژی هوا- فضا، علوم جدید پزشکی و... به- خوبی قابل لمس است.

۲- نوآوری و خلاقیت‌های جوانان و پژوهشگران

پس از انقلاب اسلامی هر روز شاهد نوآوری و خلاقیت‌های بیش از پیش جوانان و پژوهشگران ایرانی در رشته‌های علوم پایه، علوم انسانی و سایر زمینه‌های علمی و تحقیقاتی هستیم. علاوه بر این هر ساله نوآوران و نخبگان ایرانی در المپیادهای علمی بین‌المللی نظیر ریاضی، فیزیک، بیولوژی، کیمیا، نجوم و... شرکت می‌کنند و در رقابت با محققانی از کشورهای پیشرفته، به مقامات برتر جهانی نائل می‌شوند. جوانان ایرانی دوبار مقام اول جهانی در المپیاد کیمیا در سالهای ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵، و یک بار مقام اول را در المپیاد ریاضی در سال ۱۳۷۷ و نیز مقام دوم جهانی المپیاد فیزیک در سال ۱۳۷۸ و مقام دوم المپیاد کیمیا را در سال ۱۳۸۰ کسب کرده‌اند. این موفقیتها، نشان دهنده رشد و توسعه علمی ایران در سالهای پس از انقلاب اسلامی است، به گونه‌ای که هم اکنون ایران در مجموع، در ردیف ۱۰ کشور برتر جهان در المپیادهای علمی قرار گرفته است. (مهرداد، ۱۳۸۷، <http://dari.irib.ir>) مقایسه آمارهای سالهای اخیر نشان دهنده رشد و توسعه ملموس و قابل توجه کشور عزیزمان در این زمینه‌ها است.

۳- موفقیت در عرصه هوا- فضا

ایران در سال ۲۰۰۵، طرحهایی را برای برنامه‌های فضایی خود اعلام کرد و قصد دارد که تا سال ۲۰۲۱، فضا پیمای بدون سرنشین به فضا بفرستد.^۱ پیشرفت در عرصه‌های علمی پس از انقلاب اسلامی امری فراگیر و در تمام زمینه‌های علمی و فناوری است. اذعان رسانه‌های غربی به پیشرفت

^۱ - www.bbc.co.uk/persian/iran/2009/02/090214_ag_rb_iranian_space_program.shtml

های علمی ایران در عرصه های مختلف با وجود اعمال محدودیت های غرب علیه جمهوری اسلامی ایران نکته محوری در پخش گزارش های آنها پس از پرتاب ماهواره ملی امید بود. آسوشیتدپرس این موفقیت را تحولی دیگر در برنامه فضایی ایران توصیف نمود. رویتر اعلام کرد، ایران موفق شد با وجود محدودیت های اعمال شده غرب، نخستین ماهواره بومی خود را در مدار زمین قرار دهد. فرانس پرس اعلام کرد، تمام قطعات ماهواره امید ساخت ایران است. شبکه فرانس ۲۴ نیز اعلام کرد، ایران توان فضایی خود را به دنیا نشان داد. شبکه الجزیره هم ضمن پخش خبر موفقیت دانشمندان ایران، اعلام کرد: جمهوری اسلامی ایران در فهرست کشورهای معدود جهان قرار گرفت که فناوری ماهواره را در اختیار دارند². این گوشه ای از انعکاس موفقیت بزرگ علمی تکنولوژیکی ایران بود و تقریباً اغلب رسانه های خبری جهان موضعی مشابه اتخاذ کردند.

۴- ارتقاء رتبه علمی کشور

انقلاب اسلامی ایران توجه به نوآوری و نواندیشی را در صدر اولویت های خود قرار داده و رهبر فرزانه انقلاب نیز خواستار تحقق جنبش نرم افزاری همه جانبه و فراگیر هستند. ایجاد فرهنگ تولید علم، ارتقای قدرت علمی و جرأت علمی، پرورش و شکوفایی استعدادها، نفی الگوی صرفاً تقلیدی از فرهنگ غرب، ایجاد تحولات و پیشرفتهای علمی در چارچوب ارزش های دین مدارانه، ارتقای روحیه خودباوری و اتکاء به نفس، استفاده از ظرفیت های علمی بومی، تقویت بنیه پژوهشی، تعالی و رشد اقتصادی و علمی، پیوند مفاهیم و اخلاق دینی با علم روز، ایجاد خلاقیت و نوآوری علمی، اهتمام به فراگیری علم و دانش به همراه ارتقای ایمان و معنویت، عنایت به آزاداندیشی، دین باوری و نواندیشی دینی و نفی تحجر و جزم گرایی و تفکر و فرهنگ وارداتی غرب، هوشیاری در برابر تئوریهای وارداتی، نفی تفکر تقلیدی و تبعی و اهتمام به استقلال فکری به منظور پرهیز از انفعال و مجذوبیت و مبهوت بودن در برابر بیگانگان، اهتمام به تولید علم و بومی کردن آن، گسترش و اعتلای جنبش نرم افزاری در حوزه های علوم اجتماعی و انسانی بر اساس اصول و ارزش های اسلامی، سیاست گذاری و برنامه ریزی برای توسعه و اعتلای فعالیت های تحقیقاتی و دستیابی به فناوری های نوین، برپایی نهضت تئوری پردازی و نظریه سازی مبتنی بر ارزش های اسلامی، نوآوری در دانش و

² -http://dari.irib.ir/index.php?option=com_content&task=view&id=8415&Itemid=125.

تشویق نخبگان به توسعه فعالیت‌های علمی روزآمد و مبتکرانه، ظرفیت‌سازی، سازماندهی و بسیج امکانات در جهت افزایش سهم کشور در تولیدات علمی جهان و توجه فزاینده به موفقیت نخبگان ایران در المپیادهای علمی جهان، (دهشیری، ۱۳۸۷، bashgah.net) از مبانی و اصول این نهضت و جنبش نرم افزاری به شمار می‌روند.

با طرح جنبش نرم افزاری از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی، مدیریت دانش در نظام اسلامی وارد مرحله نوینی شد که هدف آن تلاش ملی جهت نهادینه کردن فرهنگ علمی و هدایت و حمایت از بومی کردن علم و افزایش بهره‌گیری بهینه از آن است. در پرتو این جنبش موقعیت کشورمان در زمینه آثار علمی منتشره در مراکز معتبر علمی جهانی با انتشار ۱۳۳۳۸ مقاله علمی تنها در سالهای ۷۹-۸۴ از ۳۲ درصد رشد تولید برخوردار شده و میزان تولید علمی جمهوری اسلامی ایران در سه پایگاه sci و ssci و Art and human ites با رکورد ۲۱۳۳، بیانگر بیشترین تولیدات علمی می‌باشد. تعداد انتشارات علمی طی سه سال اخیر به ۲۱۳۹۳ مقاله چاپ شده در مراجع علمی کشور رسیده که این رقم در کل ۵ ساله برنامه سوم ۱۲۴۰۲ مقاله بوده است. همچنین تعداد اختراعات ثبت شده در سال ۸۶ به ۷۰۰۰ اختراع رسیده که در کل ۵ ساله برنامه سوم این تعداد ۴۸۵۸ بوده است. تعداد نخبگان برگزیده شده در جشنواره‌های علمی و المپیادهای بین‌المللی در حال حاضر به سه هزار نفر رسیده که دو هزار نفر از آنها تحت پوشش بنیاد ملی نخبگان کشور درآمده‌اند. (www.farsnews.com، ۱۳۸۷/۱۱/۱۴)

تولید علم در ایران در سالهای اخیر چشمگیر بوده، بطوریکه هر هفته تعداد قابل توجهی از مقالات دانشمندان ایرانی در مؤسسه بین‌المللی اطلاعات علمی (ISI)، به ثبت می‌رسد. ردیابی تولید علم در دهه اول هزاره سوم میلادی، نوید دهنده افزایش سریع سهم ایران در تولید علم جهانی است». براساس تازه‌ترین آمار مؤسسه بین‌المللی اطلاعات علمی (ISI)، محققان ایرانی با ارائه بیش از ۱۷ هزار مستند علمی، از لحاظ تعداد کل تولیدات علمی نمایه شده، در جایگاه بیست و چهارم جهان قرار گرفته‌اند. (مهراد، پیشین) پیشرفت محققان کشورمان در این زمینه نیز از رشد قابل قبولی برخوردار است.

۵- ارتقاء آموزش عالی

طی چند سال اخیر پس از افزایش ظرفیت دانشگاهها، مقدماتی نیز برای توسعه کیفی انجام شده که بدون شک با توسعه این بخش به یکی دیگر از دستاوردهای مهم انقلاب که همان کیفی سازی علم است خواهیم رسید. بزرگترین دستاورد ۳۰ ساله انقلاب اسلامی در عرصه علم اعتماد به نفسی است که امروزه جامعه علمی کشور به دست آورده است. پیش از انقلاب اسلامی زمانی خارجی ها برای این کشور دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد تعریف می کردند و هنگامی که بحث مقطع دکتری پیش می آمد عنوان می کردند که شما نیازی به دوره دکتری ندارید و برای ادامه تحصیل باید به خارج از کشور بروید. در حالی که امروز این شهامت در کشور ایجاد شده که به خودمان اعتماد کنیم و خود را باور کرده و دوره های تحصیلات تکمیلی را در کشور راه اندازی کنیم. از سوی دیگر انقلاب اسلامی ایران سد کنکور را نیز برای جوانان کشور شکست و شرایطی برای جوانان مشتاق به تحصیل فراهم آمده که هر کسی می خواهد وارد دانشگاه شود این امکان برایش فراهم است. (زرینه زاد، ۱۳۸۷، www.mehrnews.com)

پس از انقلاب به سرعت دوره های دکتری در کشور راه اندازی شد و یک استقلال علمی بوجود آمد. امام خمینی (ره) باور و اعتماد مردم و جوانان را خیلی خوب بالا بردند، جوانانی بودند که در اروپا و آمریکا دکتری گرفته بودند و در آنجا کارهای خوب داشتند، برخی نیز در حالی که هنوز درسشان ناتمام مانده بود، به ایران برگشتند و این نشان میدهد که اقبالی پیرو این اعتماد به نفس حاصل شده بود و همه می خواستند کشور را بسازند. (حبیبی، ۱۳۸۷، www.edunews.ir)

در زمینه تحصیلات عالی نیز تعداد افراد تحصیل کرده دانشگاهی در سال ۵۵ حدود ۱۵۰۰۰۰ نفر بود. این تعداد در سال ۶۵ به ۱۸۱۰۰۰ نفر و تا سال ۷۵ به بیش از ۹۵۰۰۰۰ نفر و در سال ۸۵ به ۲۴۰۰۰۰۰ و هم اکنون بالغ بر ۵۲۰۰۰۰۰ نفر می باشد. ضمن اینکه میزان پذیرش دانشجو در مقطع تحصیلات تکمیلی (ارشد و دکتری) ظرف سه سال گذشته (۸۷-۸۴) با افزایش ۱۰۰ درصدی روبرو بوده و تعداد دانشجویان ارشد از ۲۰۰۰۰ نفر به ۴۰۰۰۰ و دانشجویان دکتری از ۲۰۰۰ به ۴۰۰۰ نفر رسیده است. همچنین تعداد اعضای هیات علمی دانشگاهها در سه سال اخیر از ۲۲۵۰ نفر به ۵۷۵۰

افزایش یافته است. از حیث میزان درصد دانشجو به جمعیت، بر اساس برنامه چهارم مقرر گردیده از هر صد هزار نفر ۵۰۰۰ دانشجو داشته باشیم که در حال حاضر این رقم ۴۸۰۰ نفر می باشد. (www.farsnews.com، ۱۳۸۷/۱۱/۱۴)

از دیگر برکات انقلاب اسلامی، رشد مراکز آموزش عالی در سطح کشور است. با تاسیس مراکز متعدد علم آموزی و افزایش دانشگاهها، توجه آحاد ملت بویژه جوانان به علم اندوزی و فراگیری دانش بیشتر شده است. طبق نظر کارشناسان، تعداد مراکز آموزش عالی کشور از ۲۲۳ مرکز (در قبل از انقلاب) به بیش از ۱۵۰۰ مرکز رسیده است، یعنی حدوداً هفت برابر شده است. همچنین تعداد دانشجویان در سطح دکترا از حدود ۱۷۰۰۰ تن در اوایل انقلاب، به بیش از ۱۲۰۰۰۰۰ نفر افزایش یافته است. امروزه آمار دانشجویان در مجموعه دانشگاههای ایران به حدود ۲۴۰۰۰۰۰ نفر رسیده است که در مقایسه با قبل از انقلاب ۲۰ برابر شده است. هفته نامه «نیوزویک» در یکی از شماره های اخیر خود ضمن اشاره به موفقیت‌های دانشجویان و دانش آموختگان دانشگاههای ایران بویژه دانشگاه صنعتی شریف در عرصه های بین المللی (مهراد، پیشین) اعتراف کرد که یکی از بهترین مؤسسات علمی جهان در ایران است.

۶- افزایش تعداد باسوادان

درصد تعداد باسوادان کشور در سال ۵۵، ۴۷/۵ درصد بود که در سال ۶۵ به ۶۱/۸؛ سال ۷۵، ۷۹/۵۱، سال ۸۵ به ۸۵ و در حال حاضر ۸۶ درصد می باشد. (www.farsnews.com، ۱۳۸۷/۱۱/۱۴) نگاهی به این آمارها نشان از مقبولیت عملکرد در حد مناسبی دارد.

۷- مشارکت زنان در زمینه های علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، ضرورت مشارکت زنان در زمینه های علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی ایران به طور جدی مطرح شد. این رویکرد از آن رو، منطقی به نظر می رسد که زنان به عنوان نیمی از جامعه، نقشی مهم در پیشرفت کشور دارند و باید به حقوق و جایگاه آنها توجهی خاص شود. هم اکنون ۸۰ درصد زنان ایرانی باسواد هستند، درحالی که نرخ باسوادی زنان قبل از

انقلاب اسلامی حدود ۳۵ درصد بوده است. پس از انقلاب، زنان ایرانی چنان در عرصه های علمی و تحقیقاتی ارتقاء یافتند که حتی در مواردی از مردان پیشی گرفتند. در حال حاضر حدود ۶۷ درصد از پذیرفته شدگان دانشگاهها از میان دختران و زنان هستند. (مهرداد، پیشین) این درحالی است که تا قبل از انقلاب اسلامی رویکرد شایسته ای به فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی زنان وجود نداشت.

۸- پیشرفت در عرصه نانوتکنولوژی

هم اکنون در بسیاری از عرصه های علمی بویژه در زمینه طب، انرژی هسته ای، نانو تکنولوژی، بیو تکنولوژی، سلولهای بنیادی و غیره، ایران اسلامی مرحله رشد و پیشرفت را آغاز کرده است. در عرصه نانو تکنولوژی، ایران اسلامی، رشد و تحول قابل توجهی داشته است. نانو تکنولوژی از تکنولوژی های کلیدی قرن ۲۱ است. تکنولوژی نانو واژه ای است که به تکنولوژی های پیشرفته در عرصه کار با مقیاس نانو که یک میلیارد متر است، اطلاق می شود. به گفته کارشناسان در حال حاضر ۹۰ موسسه پژوهشی و ۴۰ آزمایشگاه در حوزه نانو در ایران فعال هستند. اکنون ایران به مدد متخصصین و جوانان فعال، توانسته به تولید چند نوع نانو پودر، تولید چند نوع نانوکامپوزیت و نانو پوشش ها دست یابد. پژوهشگران ایرانی موفق به نوعی نانوکامپوزیت شدند که در صنایع داروسازی، غذایی، کاغذ سازی، آرایشی، ساخت پروتزها در صنایع طبی مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین ایران توانسته با ساخت یک میکروسکوپ در ابعاد نانو متر، از نانو ساختارها، انتی بادی ها، پروتئین ها و مولکولهای DNA تصویربرداری کند. قدرت تصویر برداری این میکروسکوپ، منحصر به فرد است. با ساخت این دستگاه، ایران به جمع چند کشور صاحب تکنولوژی ساخت این نوع میکروسکوپ پیوسته است. ایران در تکنولوژی نانو در خاورمیانه رتبه اول و در میان کشورهای اسلامی، رتبه دوم و در جهان در رده بیستم قرار گرفته است. (همان)

بر اساس مصوبه هیات وزیران جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۴ باید یکی از ۱۵ کشور اول دنیا در فناوری نانو باشد. (www.farsnews.com، ۱۳۸۷/۱۱/۱۴) که حرکت رو به پیشرفت ایران در این عرصه هم ملموس و قابل توجه است.

۹- موفقیت در استفاده از انرژی هسته ای

امروزه جمهوری اسلامی ایران با توجه به جایگاه ویژه برق هسته ای و محدودیت منابع فسیلی و همچنین ارزان بودن انرژی هسته ای، استفاده از این انرژی را در اولویت برنامه ای خود قرار داده است. رآکتور تحقیقاتی هسته ای اراک از نوع آب سنگین و با قدرت ۴۰ مگاوات است که در سال ۲۰۰۴ توسط متخصصان ایرانی به اجرا درآمد. ساخت چنین تاسیساتی در ایران، می تواند راه را برای ایجاد سایر نیروگاه های آب سنگین در آینده فراهم کند. با ساخت این رآکتور، ایران به جمع ۹ کشور دارای تکنولوژی تولید آب سنگین پیوسته است. از اهداف اصلی جمهوری اسلامی از بکارگیری تکنولوژی صلح آمیز هسته ای در بخش انرژی، تولید برق هسته ای است. دانشمندان ایرانی با ابداعات خود، توانسته اند با غلبه بر مشکلات، یک سانتریفیوژ پیشرفته را طراحی و تولید کنند که از کارایی بالایی برخوردار است. سانتریفیوژ P2 نسلی جدیدتر از سانتریفیوژهای P1 است که هم اکنون در نظنز فعالیت می کند. این سانتریفیوژها از تکنولوژی بالایی برخوردار هستند و ساخت آنها به این معنا است که کشور ایران علی رغم تحریم های شدید توانسته قله های علم و ترقی را فتح کند. به این ترتیب، ایران در غنی سازی اورانیوم در مقیاس صنعتی، احداث رآکتور آب سنگین، احداث فابریکه های تولید کیک زرد و بسیاری از رشته های دیگر در ردیف هشت کشور دارای تکنولوژی هسته ای قرار گرفته است. (مهرداد، پیشین) در زمینه هسته ای امروز کشورمان با تکیه بر متخصصان داخلی به تمامی مراحل چرخه سوخت دست یافته و تجهیزات مورد نیاز مراحل فرآوری و غنی سازی را نیز تولید می نمایند. در خصوص فناوری آب سنگین نیز در حال حاضر می تواند سالانه ۱۶ تن آب سنگین تولید کند. (www.farsnews.com، ۱۳۸۷/۱۱/۱۴) نگاهی به عملکرد دانشمندان و نخبگان جوان، گویای آن است که موفقیتها در این عرصه در سالهای اخیر با رشد بیشتری در حال پیشرفت است.

۱۰- توسعه در عرصه بیوتکنولوژیک

در بیوتکنولوژیک که یکی از سه صنعت برتر دنیا به حساب می آید، کشورمان در زمره یکی از ۳۶ کشور مرجع این تکنولوژی در دنیا و دارای رتبه سوم آسیا می باشد. علم ژنتیک نیز یکی دیگر از حوزه هایی است که کشورمان پیشرفت قابل ملاحظه ای در آن داشته و تولید برنج اصلاح شده از جمله موفقیت‌های چشمگیر آن است. علاوه بر این ایران اسلامی در خصوص کشت سلولهای بنیادی و انجماد و تکثیر آن دارای رتبه دهم دنیاست. (همان) این در حالی است که برخی از کشورهای پیشرفته، در این وادی از جمهوری اسلامی ایران عقب افتاده اند.

۱۱- توسعه دانایی محور

موج اول تمدن بشری بر کشاورزی، موج دوم بر صنعت و موج سوم آن بر "دانایی محوری" استوار است. انقلاب اسلامی رویکرد توسعه دانایی محور را برای تبدیل کشور به جامعه‌ای دانش بنیان اتخاذ کرد تا علم و اندیشه مسیر حیات فردی و جمعی را مشخص ساخته و با خود اقتدار، صلابت و عزت را به ارمغان آورده و نقش مؤثری را در تأمین امنیت و آرامش اجتماعی ایفا کند. نواندیشی، دو نهاد حوزه و دانشگاه را نیز تشویق کرد تا این دو سرمایه گرانسنگ توانمندیهای معنوی و مادی کشور را متبلور ساخته و زیرساختهای علمی را تحول بخشند.

۱۲- تبدیل شدن ایران به قدرت منطقه ای

حاصل دستاوردهای مهم علمی انقلاب اسلامی، تبدیل شدن ایران به یک قدرت منطقه ای در سایه تدابیر رهبران و مسئولین و حمایت‌های بی دریغ مردم و تلاشهای نخبگان و دانشمندان است. این امری است که دوست و دشمن بر آن صحنه می گذارند. رهبر معظم انقلاب اسلامی^۳ با اشاره به تجربه بسیار گرانبهای ایران در زمینه رشد و بالندگی بدون توجه به اراده و خواست قدرتهای سلطه گر و زورگو فرمودند: این کشور به برکت اعتماد و توکل به خدا و به میدان آوردن دل و جان و همه

^۳-در دیدار فرمانده و معاونین نیروی دریایی ارتش، چهارشنبه ۰۶ آذر ۱۳۸۷.

امکانات خود اکنون به یک قدرت منطقه ای تبدیل شده است، به طوری که دشمنان هم به این واقعیت اعتراف می کنند.^۴

یوشکا فیشر^۵ معتقد است در خاور میانه و نزدیک، به زحمت می توان موضوعی را یافت که بدون یا علیه ایران بتوان درباره اش تصمیم گرفت.^۶ «آسل توجه»^۷ هم می نویسد: نه تنها ایران از حملات پیش دستانه گریخته است بلکه به عنوان اصلی ترین برنده سیاست آمریکا در خاورمیانه مطرح شده و بزرگترین جایزه ای که می تواند به تهران داده شود، خروج نیروهای آمریکایی از عراق است تا آن را به عنوان قدرت اول خاورمیانه مطرح کند.^۸

با افزایش گرفتاری ایالات متحده در عراق و به همراه افزایش نفوذ ایران در عراق، لبنان و افغانستان، گفتمانی در بین برخی از تحلیل گران مطرح شده است که ایران در حال تبدیل شدن به قدرت بزرگ منطقه ای و حتی جهانی است. علاوه بر اینکه برخی از تحلیل گران سیاسی کارشناس در امور خاورمیانه در ایالات متحده نظیر *مارتین ایندیک*^۹ و *ریچارد هاس*^{۱۰} با انتشار مقالاتی در مطبوعات ایالات متحده، تبدیل شدن ایران به قدرت برتر منطقه ای را تایید می کنند، کمیته روابط خارجی پارلمان بریتانیا نیز در تازه ترین گزارش خود با نام بردن از ایران به مثابه قدرت در حال ظهور در خاورمیانه، بر نقش مهم ایران تأکید کرده است. ریچارد هاس از این نیز فراتر رفته و در مقاله ای^{۱۱} می نویسد که عصر ایالات متحده در خاورمیانه پایان یافته است و اکنون عصر ایران آغاز

^۴-<http://www.jamejamonline.ir/newstext.aspx?newsnum=100955390934>.

^۵-وزیر خارجه سابق آلمان.

^۶-https://khabarnet.info/index.php?option=com_content&task=view&id=3458&Itemid=46.

^۷- از دانشکده «پمبروک» کمبریج و نویسنده روزنامه «فاینشال تایمز».

^۸-https://www.aftab.ir/news/2007/jan/03/c1c1167833823_politics_world_atomic_energy.php.

^۹- مارتین ایندیک معاون پیشین وزیر امور خارجه آمریکا.

^{۱۰}- رئیس مرکز پژوهشی «شورای سیاست خارجی» آمریکا.

^{۱۱}- برای مطالعه بیشتر در این زمینه، ر.ک: پورقیومی، ۱۳۸۷، صص ۲۳۴-۲۳۷.

شده است.^{۱۲} اینها تنها گوشه ای از اعترافات در این زمینه است و دیگر هیچ کس نمی تواند قدرت برتر ایران را در منطقه انکار نماید.

دستاوردهای فرهنگی

خودباوری فرهنگی، استقلال فرهنگی، ترویج معنویت، ایثار و شهادت طلبی، توسعه و تقویت فرهنگ نماز و نماز جماعت، بازیابی جایگاه مساجد و توسعه نقش آنها، گسترش فرهنگ قرآنی و اهتمام به آن، احیاء نماز جمعه، احیاء امر به معروف و نهی از منکر، از دستاوردهای انقلاب در حوزه فرهنگ به شمار می روند. در همین زمینه دستاوردهای گران بهای دیگری نیز در سایه انقلاب اسلامی ایجاد شده اند که در ادامه به برخی از آنها اشاره می شود:

۱- توجه ویژه به هویت ملی

بحث از مسئله «هویت» در سطوح گوناگون آن در جامعه ایران سابقه ای طولانی دارد و به نوعی می توان ریشه آن را در اندیشه روشنفکران و نویسندگان عصر مشروطه به بعد جستجو کرد. اما پس از انقلاب اسلامی مباحث مربوط به هویت، به ویژه بحث «هویت ملی» توجه اندیشمندان رشته های گوناگون علوم اجتماعی را به خود جلب کرده است. انتشار مداوم کتابها، رساله ها و مقالات گوناگون، برگزاری نشستها و همایشها و تداوم پژوهش و بررسی در این زمینه مؤید این امر است. (کمالی اردکانی، ۱۳۸۴، bashgah.net) تا هنگام پیروزی انقلاب اسلامی، شرایط سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی برای تأمل جدی در تحولات دنیای مدرن فراهم نبود اما پس از پیروزی انقلاب، به تدریج فرصت برای تعریف هویت ملی ایرانی مطابق با شرایط دنیای کنونی فراهم شده و این امر در جایگاه یکی از مهم ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی در عصر حاضر ارزیابی می شود. (همان) در حقیقت در سایه این انقلاب و سیاستهای اصولی برآمده از آن، مساله هویت ملی در کانون توجه مردم، نخبگان و مسئولان قرار گرفته و این امر پیامدهای مثبت زیادی را به همراه داشته و خواهد داشت.

¹²-https://khabarnet.info/index.php?option=com_content&task=view&id=2289&Itemid=46.

۲- تجدید حیات و احیای هویت جهان اسلام

تجدید حیات و احیای هویت جهان اسلام یکی از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران است. به بیان دیگر، عمر دوره‌ای که اعتماد به نفس در میان مسلمانان، به‌ویژه در قشر تحصیل‌کرده آن از بین رفته و شمار فراوانی از آنان، خواهان هضم شدن در هویت جهانی بوده و گذشته خود را به فراموشی سپرده بودند، به پایان رسید و انقلاب اسلامی آن اعتماد به نفسی که روزگاری پشتوانه تمدن بزرگ اسلامی بود را احیا و بارور کرد. (جعفریان، ۱۳۸۷، ۲۳۶) این تجدید حیات اسلام، آثار مختلفی را برای جنبش‌های اسلامی به ارمغان آورد. یکی از این آثار، انتخاب اسلام به عنوان بهترین و کامل‌ترین شیوه مبارزه است. سخن‌گوی جهاد اسلامی فلسطین در ملاقات با امام خمینی (ره) در این باره گفت: «انتفاضه بارقه‌ای از نور و بازتابی از پیروزی‌های بزرگ انقلاب شماسست؛ انقلابی که بزرگ‌ترین تحول را در عصر ما به‌وجود آورد». (کرهودی، ۱۳۸۰، ۱۹۹)

جایگزینی حکومت الهی مبتنی بر عدالت به جای حکومت‌های مبتنی بر ظلم، خود محوری، خود گزینی و قدرت طلبی، این انقلاب را به پدیده‌ای بی‌همتا تبدیل کرده است. (مصباح یزدی، ۱۳۸۴، ۲۰) نظام اسلامی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران شکل گرفت، به صورت بهترین الگو و مهم‌ترین خواسته سیاسی مبارزان مسلمان درآمد. یکی از رهبران مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در این باره گفت: «ما در آن موقع می‌گفتیم، اسلام در ایران پیروز شده است و به‌زودی به دنبال آن در عراق نیز پیروز خواهد شد. بنابراین، باید از آن درس بگیریم و آن را سرمشق خود قرار دهیم». (جمشیدی، ۱۳۷۴، ۳۹۴-۳۹۱) در حقیقت با انقلاب اسلامی ایران، اسلام مجدداً احیا گردیده و در صحنه تحولات سیاسی و اجتماعی منطقه و جهان نقشی فعال ایفا نمود. انقلاب اسلامی ایران نشان داد که دین می‌تواند عنصری تأثیرگذار بر نظام تصمیم‌گیری جهانی بوده و جهان اسلام با تکیه بر باورها و هنجارهای بومی از توان و قدرتمندی لازم برای شکل‌دهی به ساختارهای اجتماعی و سیاسی برخوردار است. همچنین توانست جهان اسلام را به گره زدن مظاهر مدرنیته با سنت‌های دینی سوق داده و انسانها را به گزینش نکات مثبت مدرنیته و تطبیق آن با مؤلفه‌های دین و سنت دعوت نموده و راه سومی را عرضه کند که ضمن توجه به تجربیات غرب در زمینه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، نقش دین و مؤلفه‌های فرهنگی را بنیان توسعه قرار داده و از این طریق هویت اسلامی مسلمین را احیا نماید.

۳- توجه به ارزشهای فرهنگی اسلام

انقلاب اسلامی ایران ارزش‌های فرهنگی نوینی را بر پایه اسلام در مبارزه سیاسی جنبش‌های اسلامی مطرح کرد. یکی از این ارزش‌ها، گرایش به جهاد است. جنبش‌های اسلامی پس از انقلاب اسلامی ایران، جهاد، شهادت و ایثار را به عنوان اصول اساسی پذیرفته‌اند. سخنگوی جنبش جهاد اسلامی فلسطین در دیدار با امام (ره) و در خطاب به ایشان گفت: «با ظهور انقلاب شما، ملت مسلمان و بزرگ ما فهمید که راهش، راه جهاد و مبارزه است». شیخ اسعد تمیمی یکی از رهبران فلسطینی نیز در این باره گفت: «تا زمان انقلاب ایران، اسلام از عرصه نبرد غایب بود، حتی در عرصه واژگان، مثلاً به جای جهاد از کلماتی چون نضال و کفاح استفاده می‌شد». (کره‌ودی، پیشین)

مردمی بودن یکی از ویژگی‌های انقلاب اسلامی ایران است که در جنبش‌های سیاسی اسلامی راه یافته است. به عبارت دیگر، این جنبش‌ها دریافته‌اند که اسلام، توانایی بسیج توده‌های مردم را دارد. بر این اساس، آنها از اتکا به قشر روشنفکر، به سوی اتکا به مردم گرایش یافته و در نتیجه پایگاه مردمی خود را گسترش داده‌اند. شکل دیگر تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر جنبش‌های اسلامی، تقلید شعارهای انقلاب اسلامی از سوی مبارزان مسلمان است. مثلاً شهروندان کابل بر فراز بام منازل خود فریاد الله اکبر سر می‌دادند، در پلاکاردهای مسلمانان مصر شعار لاشرقیه و لاغربیه دیده شده و مردم کشمیر شعار «الله اکبر» و «خمینی رهبر» را مطرح کردند. (شیرودی، ۱۳۸۶)

جنبش‌های اسلامی معاصر به تأثیر از انقلاب اسلامی ایران از مسجد سرچشمه گرفته و به مسجد و اماکن مقدسه ختم می‌شوند. هسته‌های اصلی مبارزه از درون مساجد و با فکر و اندیشه اسلامی شروع و گسترش می‌یابد و مبارزات به شکلی مردمی و همه‌جانبه درآمده است. به همین دلیل، دومین مرحله انتفاضه که در ماه‌های پایانی ۱۳۷۹ شکل گرفت، به انتفاضه مسجدالاقصی معروف است. قبل از آن نیز، به انتفاضه، انقلاب مساجد می‌گفتند. شاید به همین علت، امام جماعت مسجدالاقصی می‌گوید: مسجد به صورت منبع الهام، ثبات و پیوستگی مبارزان فلسطینی علیه اشغال‌گران درآمده است. (حسینی، ۱۳۷۶، ۸۱)

از دیگر مظاهر انقلاب اسلامی ایران که در پیروان جنبش‌های سیاسی اسلامی معاصر دیده می‌شود، حجاب است. با پیروزی انقلاب اسلامی، گرایش به حجاب اسلامی در اقصی نقاط جهان اسلام، فزونی یافته و حتی در برخی از کشورهای اسلامی چون لبنان و الجزایر، چادر که سمبل حجاب ایرانی است، مورد استفاده قرار گرفت. در ترکیه، علی‌رغم مخالفت‌های دولتی، رعایت حجاب رو به گسترش است. زنان فلسطینی گرایش بیشتری به حجاب پیدا کرده‌اند. حجاب اسلامی، حتی تا دل

اروپا هم نفوذ کرده است، به گونه‌ای که گرایش به حجاب در مدارس فرانسه و مخالفت مکرر دولت این کشور با حجاب، پدیده‌ای به نام جنگ روسری را پدید آورده است. (شیرودی، پیشین) باید توجه داشت که گستره تاثیر منطقه ای انقلاب اسلامی بسیار چشمگیر بوده و به کشور خاصی محدود نمی گردد. "تاثیر انقلاب بر کشورهای اسلامی دیگر به همان اندازه که به تلاش های خود ایران وابسته بوده، به وضعیت کشور و منطقه مورد نظر نیز بستگی داشته است". (اسپوزیتو، ۱۳۸۲، ۳۳) البته تاثیری پذیری شیعیان از انقلاب شیعی ایران به مراتب بیشتر از اهل سنت بوده است (امرای، ۱۳۸۳، ۲۴۹) و به همین دلیل در کشورهایی چون لبنان، عراق و بحرین که دارای اکثریت شیعه هستند، آثار انقلاب اسلامی بیشتر ملموس است.

۴- تجدید بنای تفکر انقلابی بر مبنای دین

هدف اصلی و اساسی ادیان آسمانی سامان بخشیدن به زندگی انسان در جهت رشد و تکامل بر مبنای توحید و از طریق دعوت به آن بوده است. این امر در طول تاریخ بشری به دلیل اصطکاک و برخورد با منافع برخی از اقشار و گروه ها در جوامع گوناگون، به آسانی صورت پذیر نبوده و همواره دعوت انبیاء به جنگ و ستیز و درگیری کشیده شده است. انقلاب اسلامی حاکمیت الهی را در قالب جمهوری اسلامی، تحت نظارت و سرپرستی ولی فقیه به عنوان اصل مسلم مذهبی تثبیت کرد و به جنبه سیاسی-مبارزاتی دین که به دست فراموشی سپرده شده بود، حیات مجدد بخشید و با این حرکت بدیع و نظام سیاسی نوظهور، جوامع دینی و اسلامی را بیدار نموده و به تکاپو واداشت. (طاهری، ۱۳۷۴، ۶-۲۰۴) درخشش خورشید انقلاب اسلامی موجب شد بارقه‌های امید در جهان اسلام پدیدار شده و امید به حاکمیت آرمانهای اسلامی و اصول و عقاید دینی مبتنی بر فطرت پاک انسانی از جمله حق جویی، استقلال خواهی، عدالت طلبی، آزادی خواهی، ظلم ستیزی، استکبار ستیزی و حمایت از مظلوم دو چندان گردد. انقلاب اسلامی توانست با ارتقای آگاهی و بیداری گسترده در بین مردم مسلمان، محروم و مستضعف جهان اسلام، روحیه شهادت و شجاعت لازم برای مبارزه را در آنان ایجاد کند و با ایجاد خودباوری نسبت به توان و امکانات درونی و تشویق لزوم شناخت فزونی نسبت به تجربه تاریخی و عملی جنبشهای آزادیبخش، جرأت حرکتهای مردمی را برای مبارزه بر اساس اندیشه‌های انقلابی اسلام فزونی بخشد. پیروزی انقلاب اسلامی ایران موجب شد مردمی که از عظمت قدرت خود بی اطلاع بودند با برداشتی نوین از اسلام راستین و ناب به حرکت درآمده و درصدد برآیند که با ایجاد دگرگونی سیاسی، حکومتی مبتنی بر ایدئولوژی اسلامی را بنا نهند.

۵- تأثیرگذاری بر واژه ها و مفاهیم سیاسی

انقلاب ایران در اصطلاحات و واژگان سیاسی و جغرافیایی نیز اثراتی بر جای گذاشت، به طوری که بسیاری از آن ها را بی اعتبار ساخته و اصطلاحات جدیدی خلق کرد. دیگر اصطلاحاتی مانند «خاورمیانه»، «جهان عرب»، «جهان اول، دوم و سوم»، در تحلیل های سیاسی نمی توانند مفهوم خود را حفظ نمایند و بیانگر روابط موجود در نظام جهانی باشند. امروزه به برکت انقلاب اسلامی، اصطلاحات جدیدی همچون «جهان اسلام»، «تمدن های بزرگ جهانی»، «جهان استکبار»، «دنیای مستضعفان» و مانند آن معنا و مفهوم پیدا کرده اند (محمدی، ۱۳۸۵، ۱۸) و "مردم سالاری دینی" به عنوان یک الگوی موفق و کارآمد در اداره جامعه، توانسته است خود را به شکل جدی در جهان مطرح سازد.

۶- ارائه بزرگ ترین نوآوری هزاره اخیر

با رهبری حضرت امام و افزایش آگاهی های سیاسی مردم، طرح دکترین سیاسی ولایت فقیه و حکومت اسلامی توانست به عنوان آلترناتیو مناسبی (شعبانی ساروئی، ۱۳۸۰، ۴۵۴) برای رژیمهای خودکامه مطرح گردیده و با استقبال توده های مردم روبرو گردد. اسپوزیتو معتقد است که با انقلاب اسلامی ایران، اسلام سیاسی، جهان گستر شد و حرکت اسلامی معادل با انقلاب اسلامی و "خمینی گرایی" تعریف شد. (پاشاپور یوالاری، ۱۳۸۱، ۱۲۷) تئوری ولایت فقیه، با انقلاب اسلامی وارد اندیشه های سیاسی شد و پژوهشهای گسترده ای را در این وادی رقم زد، تا جایی که امروز، مطالعه نظریه های دولت، بدون شناخت نظریه ولایت فقیه ناقص می ماند.

ولایت، مردمی ترین نوع حکومت است که ترکیب جالب و راهگشایی از دین و مردم، خواست و اراده الهی با انتخاب و رأی مردم را در خود جمع کرده و پاسخگوی مهمترین مسأله فراروی مسلمانان در مورد شکل نظام اسلامی و نیز دیدگاه غرب در مورد دموکراسی است. ولایت با چنین رویکردی، تجربه ای جدید برای مسلمانان و نیاز اصلی آنان معرفی شده و به عنوان ربط ولی با مردم و پیوند عمیق و با ثبات اقشار مختلف مردم با مرکز رهبری جامعه، هم در حوزه فکر و هم در میدان عمل است. این پیوند در هیچ یک از نظام های مدعی مردمی بودن، دیده نمی شود. (موسسه قدر ولایت، ۱۳۸۶، ۱۵-۱۴)

این انقلاب بزرگ ترین نوآوری بشر از بیش از هزار سال پیش تا کنون است. در دورانی که بدعت ها و کج روی های فراوان جامعه انسانی بعد از ائمه (ع)، می رفت تا تاریخ را به قهقرا ببرد انقلاب اسلامی

و حکومت برخاسته از آن، تمام نظام‌ها را به چالش کشید و در همه زمینه‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، علمی و... نوآوری کرد. مردم‌سالاری دینی نوعی از حکومت منحصر به فرد است که به حق می‌توان آن را بزرگ‌ترین نوآوری بشر در نوع خود دانست. (بیات، ۱۳۸۷، bashgah.net) امروزه با ناکامی و شکست طرح‌های منطقه‌ای آمریکا و مشخص شدن پوچی ادعاهای مبتنی بر دموکراسی‌سازی و حقوق بشر، مجدداً توجه مردم و نخبگان کشورهای اسلامی به سمت مردم‌سالاری دینی جلب شده و احزاب و گروه‌های مایل به این الگو - که بیداری اسلامی را تقویت می‌کند - در جهان اسلام مورد حمایت عمومی قرار گرفته در انتخابات‌های مختلف به موفقیت‌های قابل توجهی دست یافته‌اند. پیروزی مجاهدان افغان و تشکیل مجلس قانونگذاری اسلامی در افغانستان، پیروزی ائتلاف یکپارچه در عراق و روی کار آمدن دولت اسلامی، پیروزی حزب‌الله در انتخابات پارلمانی لبنان و مشارکت در دولت این کشور، پیروزی حماس در فلسطین و پیروزی اسلامگرایان شیعه در انتخابات شهرداری استان‌های شرقی عربستان (پورقیومی، پیشین، ۲۰۹) و... نمونه‌هایی از این رویکرد به شمار می‌روند.

۷- نفی مبانی مارکسیستی انقلاب

نظریه‌های مارکسیستی انقلاب، با انقلاب اسلامی ایران زیر سؤال رفت (فراستی، ۱۳۷۷، ۷) و اعتقاد به این که دین افیون ملت‌هاست، با خروش دینی مردم انقلابی ایران باطل گردید. انقلاب ایران که با قدرت فکر و فرهنگ اسلام شیعی به پیروزی رسید، نشان داد که موضوع طبقات و کشمکش و تضاد میان آنها در وقوع انقلاب مبنای درستی ندارد.

۸- توجه بیشتر به عناصر فرهنگی و ایدئولوژیک

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نظریه پردازانی که انقلابها را بر اساس سیستم اقتصاد جهانی تحلیل می‌کردند، عناصری چون فرهنگ، ایدئولوژی، رهبری و دین را بیشتر مورد توجه قرار دادند (فراستی، ۱۳۸۱، ۲۲) زیرا در این انقلاب عناصر نرم افزاری ذکر شده بیشترین تاثیر را داشتند.

۹- ایجاد وحدت بین حوزه و دانشگاه

رژیم پهلوی در راستای سیاست دین ستیزی خود، تلاش زیادی در جهت ایجاد جدایی و شکاف بین حوزه و دانشگاه داشت. فراتر اینکه، به دنبال ایجاد عداوت و دشمنی متقابل بین حوزه و دانشگاه

بود. این رژیم با آگاهی از نقش سازنده حوزه ها در دانشگاه و وحدت بین آن دو و خطر این وحدت برای پایه های سلطنت، سعی می کرد از ابتدا این دو به هم نزدیک نشوند. به تعبیر حضرت امام (ره)، گماشتن معلمان، دبیران، اساتید و روسای دانشگاهها از غرب زدگان و شرق زدگان و منحرفان از اسلام و سایر ادیان و در اقلیت قرار دادن متعهدان مومن، موجب شده بود که نتوان اسم آخوند را در دانشگاه و اسم دانشگاهی را در فیضیه برد، یا به تعبیر مقام معظم رهبری پایه اصلی دانشگاهها بر مبنای غیر دینی گذاشته شد و علما از دانشگاه و دانشگاه هم از علما و حوزه های علمیه رویگردان شدند. (موسسه قدر ولایت، ۱۳۸۲، ۱۴۸-۱۵۲) اما به برکت انقلاب اسلامی این دو نهاد مهم ارتباط بسیار نزدیکی با هم پیدا نموده و با همکاری متقابل، منشا اثرات زیادی در رشد و شکوفایی کشور گردیدند.

۱۰- توجه به نظریه های جامعه شناسی دین

تأثیر به سزای انقلاب اسلامی بر نظریه های جامعه شناسی دین، اهمیت فراوانی دارد. پیش از این، نقش دین را در فرایند افسون زدایی از جامعه و تحقق عقلانیت و بلوغ عقلی در سیر تکامل خطی جامعه، رو به کاهش می دیدند، (فراستخواه، ۱۳۷۷، ۱۵۷-۱۳۱) اما انقلاب اسلامی، بطلان همه این اندیشه های خام را ثابت کرد.

۱۱- به چالش کشیدن هژمونی فرهنگی غرب

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران "اسلام انقلابی از نوع ایرانی آن در مسیر رویارویی با ایالات متحده قرار گرفت. از آن پس، تحت تأثیر انقلاب ایران، اسلام گرایی به عنوان یک تهدید امنیتی برای منافع ایالات متحده، جایگزین ملی گرایی سکولار گردید و هراس از برخورد میان اسلام و غرب، در اندیشه امریکایی ها تبلور یافت." (جرجیس، ۱۳۸۲، ۸۹) انقلاب اسلامی ایران با هدف متحول سازی محیط بین الملل از رهگذر تحول و دگرگونی در افکار و اذهان و فراهم ساختن شرایط ذهنی برای تغییر قواعد و هنجارهای بین المللی توانست با تفکرات رهایی بخش خود، نظام سلطه را از اساس زیر سؤال برد و پیام سیاسی اندیشه استکبارستیزی، استقلال طلبی و راهبرد نه شرقی نه غربی را برای جهانیان آشکار سازد.

۱۲- پرچمداری انقلاب فرهنگی جهانی

طرح مسأله صدور انقلاب از روزهای اولیه پیروزی آن توسط امام (ره) که با تفسیرهای غلط ایادی استکبار و رسانه های وابسته به آن تحریف گردید، نشانگر این حقیقت بود که انقلاب اسلامی به لحاظ ماهیت، یک تحول ایدئولوژیکی در رابطه با مسلمانان و مستضعفان جهان می باشد و این، نقطه آغازین حرکت انقلاب و شرایط رهبری آن است. به همین دلیل است که ره آورد انقلاب اسلامی در سطح کشورهای اسلامی و در مقیاس بین المللی، در مقایسه با تحولات داخلی از ارزش کمتری برخوردار نیست. (عمید زنجانی، ۱۳۷۹، ۳۵۱) انقلاب اسلامی ایران با تبیین اندیشه تحول بر مبنای معنویت و اسلام و احیای دین در سطح جهان، توانست ضمن به چالش کشیدن مکاتب مادی و سلطه‌گری قدرتهای جهانی، به دگرگون سازی معادلات سیاسی بین الملل مبادرت ورزیده و ضمن اهتمام به صدور پیام انقلاب، از قدرت نرم‌افزاری اندیشه به عنوان بستری برای تعامل پویا و تبادل سازنده استفاده نموده و بدین ترتیب زمینه‌ساز تحقق انقلاب فرهنگی جهانی گردد.

۱۳- گرایش به ادبیات مدرن

پس از پیروزی انقلاب نویسندگانی در عرصه ادبیات داستانی ظاهر شدند که بدون این که از سبک غربی یا نویسندگان آن پیروی کنند، با روی گرداندن از مضامین مبتذل، بی مایه و سطحی در فضای داستان نویسی روشنفکری، تجربه‌های مستقیم خود از زندگی، جنگ، صلح، ایثار و شهادت را دستمایه آثار خود قرار داده و در این راستا موفق به ارائه آثاری شدند که با توجه به محدودیت‌های پیش گفته، در حقیقت به منزله تولدی نوین در عرصه داستان نویسی ایران محسوب می‌شود. از میان همین نویسندگان، تنی چند با تکیه به استعدادهای فردی، قالب رمان به عنوان قالبی صددرصد غربی را به وسیله رویارویی با غرب تبدیل کردند. تبدیل رمان به قالب معارضة جویی با غرب آخرین دستاورد نویسندگان نسل انقلاب اسلامی ایران است که با همه دشواری‌ها و هراس ناشی از غلتیدن به اعماق دره‌های ابتدال، یکی از مهیج ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه ادبیات به شمار می‌رود. (صابر، ۱۳۸۲، bashgah.net) این امر ارزش خود را در آنجا هویدا می کند که توجه داشته باشیم داستان نویسی در ایران در فضای غرب زدگی بالید و در مسیر تداوم خویش تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، هرگز از دغدغه ایدئولوژی زدگی، سطحیت عمق و فرم زدگی فارغ نشد.

نتیجه گیری

انقلاب اسلامی ایران دستاوردهای مهمی در زمینه های فرهنگی، علمی و فناوری داشته است. توسعه دانایی محور، جنبش نرم‌افزاری، گرایش به ادبیات مدرن، دسترسی به قله های رفیع علم و دانش، بازسازی تمدن اسلامی، به چالش کشیدن هژمونی فرهنگی غرب، پرچمداری انقلاب فرهنگی جهانی و توجه بیشتر به عناصر فرهنگی و ایدئولوژیک، از مهمترین دستاوردهای انقلاب است. نوآوری و خلاقیت‌های جوانان و پژوهشگران ایرانی، موفقیت در استفاده از انرژی هسته ای، پیشرفت در عرصه نانو تکنولوژی، افزایش تولید علم، ارتقاء رتبه علمی کشور، دستیابی به دانشهای استراتژیک، موفقیت در عرصه بیوتکنولوژیک، ارتقاء آموزش عالی و تحصیلات عالیه، رشد مراکز آموزش عالی در سطح کشور، افزایش تعداد باسوادان، مشارکت زنان در زمینه های علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی نیز از مهمترین دستاوردهای علمی پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران به شمار می روند. به فضل الهی حرکت در مسیر انقلاب اسلامی با توجه به اصول عزت، حکمت و مصلحت در سایه استقلال و آزادی که ارمغان اصلی انقلاب اسلامی است، موجبات سرفرازی بیش از پیش ایران اسلامی را در پی خواهد داشت.

منابع و مأخذ

کتاب

۱. اسپوزیتو، جان. ال (۱۳۸۲) **انقلاب ایران و بازتاب جهانی آن**، چاپ اول، ترجمه محسن مدیر شانه چی، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران (باز).
۲. امرایی حمزه (۱۳۸۳) **انقلاب اسلامی ایران و جنبشهای اسلامی معاصر**، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
۳. پاشاپور یوالاری، حمید (۱۳۸۱) **امام خمینی (ره) و انتفاضه فلسطین**، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
۴. پورقیومی، ایوب (۱۳۸۷) **تأثیر جنگ ۳۳ روزه لبنان بر سیاست خاورمیانه‌ای نومحافظه کاران آمریکا**، قم: اعتدال.
۵. جرجیس، فوازای (۱۳۸۲) **امریکا و اسلام سیاسی**، ترجمه سید محمد کمال سروریان، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۶. جعفریان، رسول (۱۳۷۸) **مقالات تاریخی**، ج ۵، قم: الهادی.
۷. حسنی، مهدی (۱۳۷۶) **فلسطین و صهیونیسم**، قم: مرکز تحقیقات اسلامی سپاه.
۸. شعبانی ساروئی، رمضان (۱۳۸۰) **راهبرد بسیج مردمی امام خمینی (ره)**، تهران: معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در نیروی مقاومت بسیج.
۹. طاهری، حبیب‌الله (۱۳۷۴) **انقلاب و ریشه‌ها**، تهران: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی.
۱۰. عمید زنجانی، عباسعلی (۱۳۷۹) **گزیده کتاب انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن**، چاپ چهاردهم، تهران: کتاب طویی.
۱۱. فراتی، عبدالوهاب (۱۳۷۷) **ابعاد ناشناخته انقلاب**، نشر دبیرخانه مجمع گروه‌های معارف اسلامی.
۱۲. فراستخواه، مقصود (۱۳۷۷) **دین و جامعه**، چاپ اول، شرکت سهامی انتشار.
۱۳. فراتی، عبدالوهاب (۱۳۸۱) **انقلاب اسلامی و بازتاب آن**، چاپ اول، انجمن معارف اسلامی ایران.
۱۴. محمدی، منوچهر (۱۳۸۵) **بازتاب جهانی انقلاب اسلامی**، تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۱۵. مصباح یزدی، محمد تقی (۱۳۸۴) **انقلاب اسلامی؛ جهشی در تحولات سیاسی تاریخ**، قم: مرکز انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۱۶. موسسه فرهنگی قدر ولایت (۱۳۸۲) **۹۲ دستاورد انقلاب اسلامی**، تهران: معاونت فرهنگی ستاد مشترک سپاه - اداره تبلیغات.

۱۷. موسسه فرهنگی قدر ولایت (۱۳۸۶) ولایت، بیانات و رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی، چاپ دوم، تهران: موسسه فرهنگی قدر ولایت.
۱۸. واعظی، حسن (۱۳۸۶) **استعمار فرانو؛ جهانی سازی و انقلاب اسلامی**، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).

مقالات

۱۹. بیات، عباس (۱۳۸۷/۰۱/۲۰) "نوآوری پیام اصلی و ماندگار انقلاب اسلامی"، <http://bashgah.net>، (۱۳۸۷/۹/۱۱).
۲۰. بی نام، (۱۳۸۷)، نگاهی به ۳۰ دستاورد مهم انقلاب اسلامی، www.farsnews.com، (۱۳۸۷/۱۱/۱۴).
۲۱. جمشیدی، محمد حسین (۱۳۷۴) "ارتباط متقابل انقلاب اسلامی ایران و جنبش شیعیان عراق"، **مجموعه مقالات انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن**، ج ۲، قم: نهاد نمایندگی رهبری در دانشگاه‌ها.
۲۲. حبیبی، نجفقلی، بررسی آموزش عالی بعد از انقلاب، www.edunews.ir، (۱۳۸۷/۱۱/۱).
۲۳. دهشیری، محمد رضا (۱۳۸۷/۰۵/۲۱) "جایگاه قدرت نرم در انقلاب اسلامی ایران"، <http://bashgah.net>، (۱۳۸۷/۹/۱۱).
۲۴. زرینه زاد، مرتضی، پرونده آموزش عالی در انقلاب، www.mehrnews.com، (۱۳۸۷/۱۱/۱۴).
۲۵. شیرودی، مرتضی، ۱۳۸۶/۰۸/۱۳ "انقلاب اسلامی و تجدید حیات جنبش‌های اسلامی معاصر"، <http://bashgah.net>، (۱۳۸۷/۹/۱۱).
۲۶. صابر، س، ۱۳۸۲/۰۳/۱۲، "ادبیات مدرن و انقلاب اسلامی، باشگاه اندیشه"، دوشنبه ۱۱ آذر ۱۳۸۷، <http://bashgah.net>، (۱۳۸۷/۹/۱۱).
۲۷. کهرودی، حسین (۱۳۸۰) "انتفاضه فلسطین مولود اصول‌گرایی اسلامی معاصر"، فصل‌نامه علوم سیاسی، سال چهارم، شماره ۱۴.
۲۸. کمالی اردکانی، علی اکبر، ۱۳۸۴/۱۲/۲۴ "انقلاب اسلامی و بازسازی هویت ملی در ایران"، <http://bashgah.net>، (۱۳۸۷/۹/۱۱).
۲۹. مهرداد، جعفر، (۱۳۸۷)، دستاوردهای علمی و صنعتی، <http://dari.irib.ir>، (۱۳۸۷/۱۱/۲۰).

Internet references

30. <http://dari.irib.ir>
31. <http://www.bbc.co.uk>
32. <http://www.jamejamonline.ir>

33. <https://www.aftab.ir>
34. <https://khabarnet.info>